

Pocsainé Eperjesi Eszter

Képzőművészeti alkotások a Sárospataki Református Kollégium Múzeumában

A sárospataki Kollégium nagy múltú, hagyományokat őrző, sajátosan pataki képzőművészeti irányvonalat képviselő iskola. A comeniusi örökség nemcsak a 17. században, hanem a következő évszázadok során is éreztette hatását. Vay József főgondnoksága idején, – a felvilágosodás eszméinek hatására – 1796-ban került sor a rajztanítói állás betöltésére. Az első rajztanító egy fiatal tanár, Nyíri István volt, aki kapcsolatot tartott az ún. „hangácsi festőiskolával”. A művészettisztelő és festő Szathmáry Király Pál iskolájával, ahol a tehetséges, a képzőművészet iránt érdeklődő ifjak kaptak alapos ismereteket, így például Szentpéteri József híres ötvösmesterünk is. A 19. század első felében a pataki Kollégiumban tehetséges, rajzismeretekkel rendelkező felsőbb éves diák tanította a rajzot, ez volt a rajz praeseselek korszaka. Az 1840-es években itt tanult nemzeti szobrászatunk megteremtője, Izsó Miklós. Szépművészeti anyagunkban sok diákrajz található e korból, a legrégebbi 1847-ből.

A humán műveltségi alapokon nyugvó, művészetet értékelő iskolában természetes igényként merült fel egy szépművészeti gyűjtemény létrehozása. Erről így számol be az 1871-72. évi iskolai jelentés: *„A szépművészeti műgyűjtemény még csak a múlt iskolai évben oltatott főiskolánk életébe és máris oly szép növekedésnek örvend, hogy méltó dicsekedését képezheti intézetünknek. – Céljánál fogva közművelődési értéke, társadalmi jelentősége van. Felkölteni, fejleszteni a szép ízlést, lehetővé tenni a műrecek élvezését s ily módon ápolni a műtudalmat, hatni az élet szépítésére, általában az erkölcsi élet nemesítésére oly cél, mely megérdemli, hogy érette sokat tegyünk...”*

A „Szépművészeti Műgyűjteményt” Felméri Lajos filozófiatanár alapította 1871-ben. Nyugat-európai tanulmányúton járt, ahol gyűjtötte az antik, majd az újabb kori művészettörténeti – építészeti, szobrászati, festészeti – reprodukciókat. A Nagykönyvtárban már korábban, – még Erdélyi János idejében – elkezdték a híres emberek,

egyházi méltóságok, az iskola életében is szerepet játszó személyek arcképeinek, szobrainak gyűjtését. Felhívást tettek közzé, hogy a könyvtárban létesítendő történelmi arcképcsarnok számára küldjenek képeket, szobrokat. Sokan ezt a nemes ügyet pénzzel is támogatták. Felméri 1873-ban Kolozsvárra távozott, de utódai: Nagy Gusztáv, később Bokor József gyűjteményi örök idejében sikerült a gyűjteménynek szilárd pénzügyi alapot teremteni. Ebben az időben a szépművészeti anyag br.Vay Miklós és Izsó Miklós szobrászok hagyatékával gyarapodott. Bokor József gyűjteményi öröksége idején jött létre a „Szépészeti és Műrégészeti Múzeum”. A Kollégium Múzeuma ezen a néven működött a legtovább, 1880-tól 1930-ig. Lassú ütemben, de mindig értékes képzőművészeti anyaggal gyarapodott. Ha pedig már nem fért el tárolási helyén a sok festmény, azokat a könyvtárban, imateremben, teológián, gimnáziumban falra függesztve helyezték el, így gyönyörködhetek bennük a látogatók, az itt dolgozók és tanulók. A Múzeum képzőművészeti anyaga a Berna-sor helységeinek szabaddá tételével nyert tárolási helyet, és tovább gyarapodhatott. 1952-ben a Református Kollégium oktatási intézményeit megszüntették,

illetve államosították, a Múzeum anyaga azonban tovább gazdagodott. Győri Elek festőművész hagyatékával, Debreczeni László és Bertha Zoltán tanár festőművészek alkotásaival, adományokkal és kevés számú vásárlással.

Ami az utóbbi évtizedek gyarapodását illeti, három jelentős tételről kell beszámolnunk. A Beno hagyaték képzőművészeti anyagával került gyűjteményünkbe Rudnay Gyula: Tájkép c. festménye, továbbá Glatz Oszkár öt darab olajfestménye, köztük a művész önarcképe is. Ez az elmúlt évtizedek értékében legkimagaslóbb gyarapodását jelentette. Szalai Zoltán rajztanár hagyatékaként több mint ezer darab diákrajz, valamint képzőművészeti írások kerültek a Múzeumba. Az adomány jelentőségét emeli, hogy 1950 és 1980 közötti dokumentumokról van szó. S nemrég kapta meg a Múzeum Szathmáry Lajos volt pataki diák hagyatékát Amerikából. Az adományban számunkra különleges üzenetet hordozó képzőművészeti anyag található.

Gyűjteményünkben tehát egyre több a komoly művészettörténeti jelentőségű műalkotások száma. A Zempléni Múzsában ez alkalommal, az idén esedékes Rákóczi-évforduló kapcsán, páratlanul értékes Rákóczi képeinkből válogattunk.

